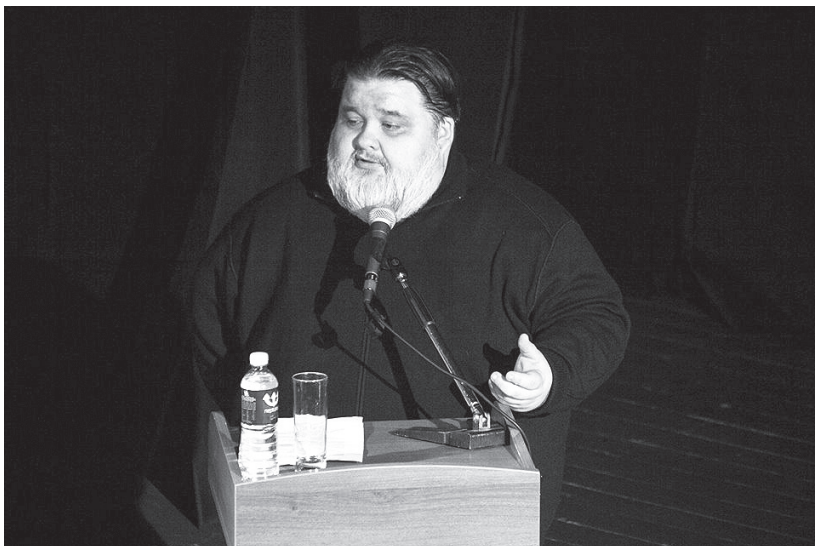

LAIŠKAI LAISVIEMS IR NEABEJINGIEMS

Seimo narys Andrius Navickas

2017 m. birželio 15 dieną prisiekiau, uždėjęs ranką ant Lietuvos Respublikos Konstitucijos, ir tapau Seimo nariu. Priklausau opozicinei Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijai.

Socialiniuose tinkluose, publikacijose laikraščiuose ir portaluose stengiuosi išsamiai pasakoti apie Seimo darbą.

Politika pirmiausia yra idėjų, kaip geriausia siekti bendrojo gėrio, varžytuvės. Gyvybingoje demokratinėje visuomenėje vyksta ne tik nuolatinė politikų tarpusavio diskusija, bet ir politikų bei piliečių, kuriems jie atstovauja, pokalbis.

Todėl nusprendžiau ataskaitą apie tai, kaip man sekasi darbuotis Seime, pateikti neformaliai, vengiant lozungų ir savigyros. Vietoj to siūlau Jums pasakojimą, kuris kartu yra ir kvietimas įsijungti į diskusiją, kaip visi kartu galime ne tik sutarti dėl bendrojo gėrio, bet ir tai, ką sutarėme, įgyvendinti.

Nuoširdžiai laikiu Jūsų atsiliepimų, reakcijų, idėjų, įsijungimo į politinę diskusiją.

*Rašykite andriusnavickas@gmail.com arba Andrius.Navickas@lrs.lt
Kartu mes galime daugiau nei po vieną.*

Nuoširdžiai, Andrius Navickas

I. Kelias į politiką

Gimiau 1972 m. kovo 9 d. Vilniuje, kur iki šiol gyvenu. Tiesa, tėtis yra gimęs Klaipėdoje, vaikystės metais gyveno Kretingoje, vėliau Viekšniuose ir Mažeikiuose. Mano mama gimė Kaune, vėliau gyveno Jonavos rajone ir Kėdainiuose. Tėveliai susipažino studijuodami Kaune. Abiejų artimuosius skaudžiai palietė sovietinės represijos. Mano tėčio tėtis, nuteistas kaip politinis kalnys, mirė Vorkutoje. Į Sibirą buvo ištremta ir didžioji mano mamos giminės dalis.

Mano vyriausiasis brolis Alvydas gimė Kaune, o vėliau tėveliai pervaziavo į Vilnių, kur gimė brolis Viktoras ir aš. Mano broliai sekė tėvelių pėdomis ir tapo vienas – gydytoju, o kitas – inžinieriumi; aš pasirinkau filosofiją. Kadangi nuo gimimo esu labai žingeidus, tai šiandien esu ne tik filosofijos daktaras, bet ir religijos studijų magistras.

Žmona Vaida – sociologijos magistrė. Su ja kartu jau ketvirtis amžiaus, užauginame dukrą Dominyką, kuri šiuo metu studijuoja analitinės žurnalistikos magistrantūroje.

Pirmoji mano darbovietė – Religijos studijų ir tyrimų centras, čia dirbau metodininku. Netrukus tapau ir Seimo nario Jono Šimėno padėjėju. Beje, Seime esu talkinęs ne tik jam, bet ir Algirdui Saudargui bei Irenai Degutienei. Labai svarbus, profesinė prasme, etapas – darbas Teisingumo ministerijoje, Registrų departamento vyriausiuoju specialistu. Čia dirbau trejus metus ir labai daug išmokau apie teisėkūrą.

Ilgiausiai dirbau žiniasklaidoje, kur keliolika metų kūriau ir vadovavau internetiniam dienraščiui Bernardinai.lt, redagavau žurnalą „Kelionė su Bernardinai.lt“, organizavau knygų leidybą. Taip pat labai mėgstu bendrauti su jaunimu, todėl itin patiko dėstytojo darbas. Esu dėstęs ne tik Vilniaus universitete, bet ir Mykolo Romerio, Simonavičiaus universitetuose, Edukologijos

institute, Šv. Juozapo kunigų seminarijoje.

Esu penkių knygų autorius, tiek pat knygų esu išvertęs iš anglų kalbos. Esu keliolikos knygų bendraautorius ar sudarytojas.

Pirmoji mano politinė patirtis – atsakymas stoti į komjaunimą. Klaseje tebuvo keli nekomjaunuoliai, teko atsispirti intensyviui moralizavimui, tačiau po kelių metų gimė Sąjūdis, buvau Sąjūdžio grupės S. Nėries mokykloje iniciatorius. Neplanavau partinės veiklos, tačiau planus pakeitė 1992 m. ekskomunistų sugrįžimas į valdžią, apsimetus kovotojais už socialinį teisingumą. Netrukus įstojau į Lietuvos krikščionių demokratų partiją. Po kurio laiko pasinėriau į mokslinę veiklą, vėliau darbas žiniasklaidoje nebuvo suderinamas su partiškumu.

Prie Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų prisijungiau 2015 m., Gabrieliui Landsbergiui paskelbus apie partijos atsinaujinimą ir kvietimą jungtis naujiems nariams, savo srities specialistams. Prisipažįstu, posūkis į politiką buvo nelengvas sprendimas. Dėstytojaviimas ir žurnalistinis darbas man patiko ir sekėsi, tačiau jaučiau pareigą nuo teorijos pereiti prie praktikos, nuo politinių blogybių kritikos – prie bandymo plėtoti padorią politiką.

Po 2016 m. Seimo rinkimų teko ypatinga pamoka – likau pirmas „už brūkšnį“. Dar kartą teko savęs paklausti – ar tikrai noriu eiti politiko keliu, ar pirmosios nesėkmės neišgąsdins? Talkinau patekusiems į Seimą, buvau išrinktas į partijos Priežiūros komitetą. Po devynerių mėnesių, Amžinybėn iškeliauvus R. Žilinskui, buvau pakviestas tapti Seimo nariu.

II. Darbas Seime

2017 m. birželio 15 d. prisiekiau, padėjęs ranką ant Konstitucijos, sąžiningai ir tvirtai ginti savąją valstybę. Po kelių akimirkų jau sėdėjau Seimo posėdžių salėje ir turėjau balsuoti, svarstant teisės aktus.

Nors Seimas yra darbo vieta, o ne mokymo įstaiga ir čia pirmiausia reikia išnaudoti visą sukaupią kompetenciją, patirtį bei gebėjimus, tačiau

Kiek gaila, kad didelei daliai žmonių atrodo, jog Seimo nario darbo esmė – plenariniai posėdžiai. Per juos viešai diskutuojami ir priimami teisės aktai, kurių... gerokai per daug.

kiekvienas kolega parlamentaras patvirtins, jog prireikia nemažai laiko adaptacijai. Kiekvienas Seimo narys yra unikalus ir savaip siekia atskleisti savo stiprybes. Man asmeniškai reikėjo pusmečio, labai turiningos komandiruotės į Strasbūrą, kol man tapo aišku, kaip dera dirbti Žmogaus teisių komitete. Per tą laiką pradėjau geriau suprasti, kas Seime siekia tik viešo efekto, „dirba įvaizdžiui“, o su kuo galima bendradarbiauti nepaisant, kad tam tikrais klausimais pozicijos išsiskiria.

Jau dabar žinau, kad nesu ir nebūsiu daugiausia kartų kalbantis ar dėl teikiamų teisės aktų skaičiaus lenktyniaujantis parlamentaras. Kiek gaila, kad didelei daliai žmonių atrodo, jog Seimo nario darbo esmė – plenariniai posėdžiai. Per juos viešai diskutuojami ir priimami teisės aktai, kurių... gerokai per daug. Dabartinis Seimo Pirmininkas dažnai akcentuoja būtent kiekybinius kriterijus. Tačiau tai, kad per vieną sesiją yra priimta daugiau teisės aktų nei per kitą – nieko nepasako apie par-

Kiekvieno parlamentaro darbą sudaro keturios svarbiausios veiklos: plenariniai posėdžiai, darbas komitete ir komisijose, parlamentinės kontrolės įgyvendinimas, nuolatinis bendravimas su žmonėmis, įsiklausant į jų rūpesčius ir lūkesčius.

Yra svarbus panašumas tarp dėstytojo ir parlamentaro darbo – būtina savidisciplina. Svarbu išmokti racionaliai planuoti laiką, sugebėti atskirti, kas yra esmė, o kas – mažiau reikšmingos detalės. Taip pat reikia sugebėti viešai paaiškinti savo poziciją.

Priklausau Seimo opozicijai, kur valdantieji nėra pratę prie demokratinės politikos principų ir kur kas labiau vertina ne susitarimą, bet jėgos demonstravimą. Prisipažįstu, būna akimirkų, kai pradeda belstis neviltis. Pavyzdžiui, kai esu įsitikinęs, kad siūlomas ydingas sprendimas, bet jis „stumiamas buldozeriu“. Skaudu buvo ir tada, kai pasiūliau, mano galva, svarbią pataisą atliekų tvarkymo srityje, kuri turėjo labiau apginti nuo „šiukšlininkų“ piktnaudžiavimo, net įtikinau kolegas plenarinio posėdžio metu, jog dera už ją balsuoti ir... ji neribotam laikui įstrigo viename iš komitetų. Formali priežastis – valdantieji paprašė Vyriausybės išvados, o jos šiame Seime kartais tenka laukti metus.

lamentarų darbo kokybę. Nėra gerai, kai įstatymai dažnai kaitaliojami. Taip pat problemiška, kai turime daug įstatymų, kurių vykdymo negalime užtikrinti.

Esu tvirtai įsitikinęs, kad kokybiškesniam Seimo darbui būtina aiški strategija, esminių tikslų įsivardijimas, nes šiuo metu itin svarbūs sprendimai paskęsta techninių pataisų pelkėje.

Kiekvieno parlamentaro darbą sudaro keturios svarbiausios veiklos: plenariniai posėdžiai, darbas komitete ir komisijose, parlamentinės kontrolės įgyvendinimas, nuolatinis bendravimas su žmonėmis, įsiklausant į jų rūpesčius ir lūkesčius.

Kita vertus, buvo ne vienas atvejis, kai, sutelkiamai veikdama, opozicija sugebėjo užblokuoti sprendimus, kurie kenktų bendrajam gerui. Visgi ne mažiau svarbu nei plenariniai posėdžiai – kokybiškas darbas komitetuose bei komisijose. Būtent čia opozicija gali vaisingiausiai prisidėti idėjomis, argumentais. Tiesa, daug kas priklauso nuo komiteto pirmininko geranoriškumo ir dialogiškumo. Žinau, kad yra keletas komitetų, kur „buldozerio“ principas veikia ne mažiau nei plenarinių posėdžių salėje. Galiu pasidžiaugti, kad Žmogaus teisių komitete taip nėra. Šio komiteto problema kita – Seimo valdyba į jį žvelgia kaip į statistiką, dekoraciją, kurią privalu turėti, nes tarptautiniai ekspertai to reikalauja. Todėl komitetui retai tenka būti pagrindiniu kurio nors įstatymo projekto svarstytoju, kur kas dažniau atliekame papildomo, patarinančiojo komiteto vaidmenį.

Sakyčiau netiesa, jei teigčiau, kad šiuo metu Seime yra sveika ir darbinga atmosfera. Daugumiečiai tvirtina, kad kalta opozicija, neleidžianti jiems dirbti. Opozicija kalba apie cinišką daugumiečių elgesį. Tačiau nenoriu veltis į eilinį ginčą – kas iš tiesų kaltas? Kur kas svarbiau kviesti į diskusiją – ką ir kaip dera daryti?

— — — — —
gauname komisijų posėdžiuose, vėliau virsta svarbiais teisės aktais.

Dar vienas parlamentinės kontrolės įrankis – tiesioginiai paklausimai ministerijoms ar kitoms valstybės įstaigoms. Jie, paprastai, gimsta reaguojant į žmonių laiškus ar oficialius pareiškimus. Tenka tik apgailestauti, jog labai dažnai sunku priversti skirtingų įstaigų atstovus vienodai interpretuoti

Kiekviena lazda turi du galus. Kadangi svarstome kiek mažiau teisės aktų nei kiti komitetai, turime daugiau laiko imtis parlamentinės kontrolės. Reguliariai kviečiame ministrus, įvairių valstybinių institucijų atstovus pateikti informaciją, kaip vyksta pertvarka vaiko teisių apsaugos sistemoje, kas vyksta įkalinimo įstaigose, ar deramai rūpinamasi žmonių psichine sveikata ir t.t.

Priklausau ne tik Žmogaus teisių komitetui, bet ir Priklausomybių prevencijos bei Smurto ir savižudybių prevencijos komisijoms. Tai taip pat svarbus parlamentinės kontrolės įrankis. Kiek gaila, kad perne-lyg retai ta gausi informacija, kurią

įstatymus, sutarti tarpusavyje. Labai džiaugiuosi, kai pavyksta padėti žmogui, praktiškai dirbant jo politiniu advokatu, tačiau dažnai atrodo, jog paprastos problemos sprendimas labai užtrunka ir tenka pripažinti, kad patyrę biurokratai gerai žino, jog parlamentaro galios yra ribotos.

Širdžiai mieliausia buvimo Seimo nariu dalis – tiesioginis bendravimas su žmonėmis, klausantis jų džiaugsmų, rūpesčių ir lūkesčių. Prieš kandidatuodamas į Seimą, tvirtai žadėjau, kad po Lietuvą važinėsiu kur kas aktyviau nei po užsienį. Tikrai įvykdžiau šį pažadą. Buvau tik vienoje komandiruotėje Strasbūre. Tai buvo išskirtinai darbinė Žmogaus teisių komiteto išvyka, kurios metu gilinomės į Europos Žmogaus teisių teismo veiklą. Na, o įvairiuose Lietuvos kampeliuose dalyvavau keliasdešimtyje susitikimų: Veisiejuose, Leipalingyje, Lazdijuose, Alytuje, Žemaičių Kalvarijoje, Telšiuose, Plungėje, Leliūnuose, Utenoje, Zarasuose, Visaginė, Elektrėnuose, Kėdainiuose, Marijampolėje, Juodšiliuose, Šiluvoje, Jurbarko, Tauragėje, Panevėžyje, Berčiūnuose, Šiauliuose, Varėnoje, Merkinėje, Švenčionyse, Šalčininkuose ir kt.

Mielai važiuoju į susitikimus ten, kur tik esu kviečiamas, kur yra bent keli žmonės, norintys diskutuoti, kalbėtis.

Sakyčiau netiesą, jei teigčiau, kad šiuo metu Seime yra sveika ir darbinga atmosfera. *Daugumiečiai* tvirtina, kad kalta opozicija, neleidžianti jiems dirbti. Opozicija kalba apie cinišką *daugumiečių* elgesį. Tačiau nenoriu veltis į eilinį ginčą – kas iš tiesų kaltas? Kur kas svarbiau kviesti į diskusiją – ką ir kaip dera daryti?

III. Kam reikalingos politinės partijos?

Prieš kurį laiką bičiulis katalikas uždavė rimtą klausimą – ar krikščionis, įstodamas į politinę partiją, neišduoda savosios tapatybės? Jis pateikė bent kelis argumentus – pirmiausia, buvimas partijoje – tai lojalumo įsipareigojimas vienai politinei grupei, laisvės kritiškai vertinti jos veiksmus suvaržymas. Sąžinė – būtiną krikščionio politiko kompasą – keičia partinės vadovybės sprendimai bei partinė programa.

Antra, nėra nė vienos politinės partijos, kurios programa idealiai sutaptų su Bažnyčios socialiniu mokymu. Tai esą reiškia, kad partinis katalikas prisii- ma įsipareigojimus ginti taip pat ir tuos teiginius, kurie prieštarauja Bažnyčios pozicijai. Dviejų lojalumų – Bažnyčiai ir partijai – konfliktas esą neišvengiamas.

Pagaliau, trečias bičiulio argumentas – partijos aršiai kovoja tarpusavyje. Tai reiškia, kad tie žmonės, kurie priklauso kitai partijai, neišvengiamai tampa partinio krikščionio priešais, o tai nesuderinama su priesaku krikščioniui mylėti kiekvieną žmogų. Partinėje politikoje oponentą bandoma sumenkinti, sudoroti, nugalėti – o tai prieštarauja mylinčiam santykiui, kurio moko Bažnyčia.

Be šių trijų tikrai svarbių argumentų, kuriuos išgirdau iš kritiško bičiulio, dar galėčiau pridėti kritiką, su kuria teko susidurti kiek seniau: esą politinės partijos yra tik modernybės išradimas. Mažiausiai septyniolika amžių po krikščionybės atsiradimo politinis gyvenimas nebuvo skaidomas į tarpusavyje ideologiškai konkuruojančias grupes, turinčias institucionalizuotą struktūrą, santykius reglamentuojančius dokumentus ir konkuruojančias su kitomis panašios struktūros grupėmis kovoje dėl valdžios. Tačiau galbūt būtent skaidymasis į partijas ir yra modernios politikos degradacijos ženklas? Prelatas Juozas Tumas-Vaižgantas ne kartą yra išreiškęs pasipiktinimą dėl katalikų partinio susiskaldymo tarpukario Lietuvoje: „trys lietuviai – penkios partijos“.

Žinant, kad Lietuvoje politinėms partijoms priklauso, regis, ne daugiau kaip vienas nuošimtis gyventojų, labai tikėtina, kad likusieji 99 nuošimčiai pritaria kuriam nors vienam ar visiems čia išsakytiems kritiniams argumentams prieš partiškumą. Tuo labiau, kad ir tos politinės jėgos, kuriai dauguma Lietuvos žmonių patikėjo valdžią po Seimo rinkimų, lyderiai ne kartą kaip neabejotiną privalumą teigė tai, kad padėjo daugybei nepartinių žmonių patekti į Seimą.

Nepaisant viso to, aš pats priklausu politinei partijai ir, skirtingai nuo kritiško bičiulio, nemanau, jog tai nesuderinama su katalikiška tapatybe. Kita vertus, katalikui tikrai nėra būtina priklausyti kuriai nors partijai. Tai iš tiesų tam tikras savęs suvaržymas, kuris yra naudingas tik tuomet, jei realistiškai vertiname, ką jis reiškia ir aiškiai žinome, kodėl jį prisiimame.

Nė vienas katalikas neturėtų slėptis nuo prievolės rūpintis, kaip tvarkomi bendri reikalai. Politika – nepainiokime su daugybe jos karikatūrų – yra būtent apie tai. Rūpestis bendrais reikalais plaukia iš priesako mylėti savo artimą. Tokia meilė bus brandi, kai joje derės gailestingumas, savęs dovanojimas ir teisingumas. Deja, šiandien mes labai siaurai suprantame politiką, kai manome, kad čia tėra parlamentarų, valstybės institucijose dirbančių atstovų bei politinių partijų reikalas. Kitas dalykas – kaip kiekvienas galime realizuoti savo pareigą rūpintis bendrais reikalais ir prisidėti prie bendrojo gėrio?

Pasak Bažnyčios socialinio mokymo, kiekvienas žmogus yra unikalus asmuo ir turi savą gyvenimo kelią, skirtą išskleisti toms dovanoms (talentams), kuriais kiekvienas esame apdovanoti. Tai reiškia, kad žmogus, turintis gydytojo pašaukimą, turi siekti tapti geru gydytoju. Jo indėlis į bendrąjį gėrį yra profesionalus, sąžiningas savo darbo atlikimas ir taip pat drąsa kalbėti apie problemas, kylančias iš prasto viešojo gyvenimo tvarkymo, bei pastangos prisidėti prie teisingumo, kiek nuo jo tai priklauso. Gydytojas, kuris neima kyšių, rūpinasi kiekvienu savo pacientu, yra dėmesingas, ypač silpniausiems, – yra labai svarbus teisingos visuomenės „gyvasis akmuo“, kuris įkvepia ir kitus. Panašiai galime kalbėti ir apie kitų profesijų atstovus.

Nėra vieno algoritmo, kuris leistų atsakyti, ar katalikas gydytojas, puišus specialistas ir pavyzdys kitiems, turėtų dar paaukoti dalį savo laiko ir tapti tos partijos, kuri, jo įsitikinimu, gali geriausiai spręsti tas viešojo gyvenimo problemas, kurias jis mato ir bando spręsti, nariu? Viena vertus, akivaizdu, kad, jei gydytojas nuspręs dalyvauti partijos veikloje, jam teks šiai veiklai skirti brangų laiką, tikėtina, teks dalį laiko „iššvaistyti“ svarstant ir tuos klausimus, kurie jam nėra įdomūs. Taip pat gali būti, kad jo pasiūlymai nebus išgirsti. Kita vertus, kokių alternatyvų mes turime?

Suprantu, kad geram savo srities specialistui gali atrodyti patrauklu priimti kurios nors partijos pasiūlymą tapti ministru ar Seimo nariu, niekaip neformalizuojant savo santykių su šia partija. Tačiau, ar iš tiesų, žvelgiant iš Bažnyčios socialinio mokymo perspektyvos, tai sąžiningesnė pozicija?

Jei katalikas, priklausančias kuriai nors partijai, pamiršta Apaštalų darbuose išsakytą priesaką, kad visais atvejais Dievo reikia klausyti labiau nei žmonių, jei pamiršta, kad per Paskutinį teismą teks stoti Dievo, o ne žiniasklaidos aki-vaizdoje, čia ir vėl kaltas ne partiškumas.

Institucinė politika visuomet yra komandinis dalykas. Politinė partija – tai didelė komanda, bendruomenė, kurios narius jungia panašios vertybės ir sutarimas, kokie principai svarbiausi, sprendžiant viešojo gyvenimo problemas. Partija tikrai nėra šeimos analogas, kur visi yra sujungti dar ir emociniais ryšiais bei įsipareigojimu būti kartu džiaugsme ir varge. Veikiau ji primena profesinį kolektyvą, kuriame, jei norima pasiekti gerų rezultatų, reikia kantriai mokytis dirbti kartu, auginant tarpusavio pasitikėjimą, kaupiant patirtį. Stojimas į partiją – tai paramos ir pasitikėjimo išraiška. Būti kartu su kuria nors partija, niekaip jai neįsipareigojant, – jokių būdu nenoriu, kad tai nuskambėtų kaip smerkimas – tačiau tai primena santuokos pakeitimą į gyvenimą „susimetus“.

Kodėl daug šimtmečių niekam nereikėjo partijų, o vėliau jų prireikė? Partijų atsiradimas glaudžiai susijęs su atstovaujamosios demokratijos įsitvirtinimu. Akivaizdu, kad tiesioginės demokratijos sąlygomis, kai visi žmonės gali tiesiogiai dalyvauti svarbiausių sprendimų priėmime, mums nėra jokio reikalo kam nors perduoti savo balso. Tačiau Naujaisiais laikais, bandant įtvirtinti demokratiją, iškilo klausimas – ką daryti, kai nerealu į sprendimų priėmimą įtraukti visus? Buvo sutarta, kad reikia pasitelkti rinkimus, kuriuose bus išrinkti parlamentarai. Tačiau kilo kitas klausimas – kaip padėti žmonėms pasirinkti tokius parlamentarų, kurie atstovautų jų interesams, kaip pasiekti, kad mūsų atstovai veiktų ne pavieniui, o sudarytų tikrą komandą? Štai tada ir atsirado politinės partijos. Sutinku, kad galima būtų atrasti ne vieną pavojų, susijusį su partine veikla ir tuo, kaip partijos gali deformuotis, tačiau, deja, geresnės alternatyvos niekas taip ir nesugebėjo pasiūlyti.

Beje, ilgą laiką katalikams pavyko išlikti susitelkusiems ir buvo pakankamai aišku, kurią politinę partiją praktikuojančiam katalikui derėtų palaikyti. Pavyzdžiui, XIX amžiuje Vokietijoje veikė katalikiška Centro partija, XX a. pradžioje Italijoje veikė su Bažnyčia glaudžiai susiję populiarai, taip pat ir tarpukario Lietuvoje absoliuti dauguma katalikų rėmė Lietuvos krikščionis demokratų. Tačiau po visų karų, krizių, keičiantis visuomenėms ir Bažnyčios pozicijai politikos atžvilgiu, katalikai išsibarstė po įvairias partijas. Pavyzdžiui, labai ilgą laiką JAV dauguma katalikų buvo demokratų partijos rinkėjai, bet vėliau, kai ši partija keitė poziciją gyvybės apsaugos ir šeimos klausimais, didelė dalis perėjo į respublikonų pusę, tačiau ir šiandien negalima būtų sakyti, kad nors viena JAV partija yra katalikiška.

Lygiai tą patį galima sakyti ir apie Lietuvą. Nemanau, kad blogai, jog katalikų yra visose partijose. Tai atitinka Bažnyčios socialinio mokymo principą, kad politiniame gyvenime turime pripažinti teisėtos įvairovės egzistavimą ir tai, kad nėra vieno, visais atvejais teisingo būdo, kaip spręsti visas politines problemas. Kitas dalykas – kad nemaža dalis katalikų dalyvauja partinėje veikloje, menkai besirūpindami savo katalikiška tapatybe. Tačiau tai yra ne partiškumo, bet veikiau paradoksalaus šiuliakinio „katalikiškumo“ problema.

Dar liūdniau, kai katalikai politikai ne tik nesipriešina teisės aktų projektams, kurie priešingi Bažnyčios socialiniam mokymui, bet netgi juos remia. Tai ne tik Lietuvos problema. JAV vyskupai rimtai svarstė, ar galima leisti priimti komuniją tiems politikams, kurie viešai kovoja prieš gyvybės kultūrą? Lietuvoje dar tokia diskusija, regis, nekilo. Tikrai ne dėl to, kad mūsų situacija geresnė nei JAV, bet veikiau dėl to, kad Lietuvoje mes labai retai drįstame diskutuoti apie viešojo gyvenimo reikalus, svarstydami juos iš Bažnyčios socialinio mokymo pozicijos.

Grįžtant prie partiškumo, nemanau, kad čia galima kalbėti apie tokio pat pobūdžio lojalumo reikalavimą, kaip šeimoje ar Bažnyčioje. Tiesa, labai daug kas priklauso nuo paties žmogaus. Jei katalikas, priklausantis kuriai nors partijai, pamiršta Apaštalų darbuose išsaktą priesaką, kad visais atvejais Dievo reikia klausyti labiau nei žmonių, jei pamiršta, kad per Paskutinį

teismą teks stoti Dievo, o ne žiniasklaidos akivaizdoje, čia ir vėl kaltas ne partiškumas. Puikiai suprantu, kad spartesnę karjerą partijoje galima padaryti, kai esi „patogus“ jos narys. Tačiau, bent man, partiškumas niekaip galvoje nesisieja su karjera. Tai veikiau bendrakeleivystė, suprantant, kad kartu galime padaryti daugiau nei po vieną.

Kam tada apskritai priklausyti partijai? Tai svarbu, jei nori prisidėti prie viešojo gyvenimo problemų sprendimo tokiu būdu, kuris tau atrodo teisingas, jei nori realistiškiau matyti politines problemas.

Visiškai sutinku, kad partiškumas susijęs ir su naujais pavojais. Pavyzdžiui, labai pavojinga, priklausant partijai ar siekiant kokio nors politinio posto, supainioti priemones su tikslais ir pernelyg įsijausti į konkuravimą ir konkurentų demonizavimą. Būnant partijoje, kaip ir dalyvaujant kare, labai svarbu prisiminti šv. Augustino žodžius: „Baisiausia yra ne žūti (pralaimėti), bet užsikrėsti neapykanta“. Tačiau ir vėl – mes, katalikai, puikiai žinome, kad bendruomenė kartu yra mūsų puikybės „švitrinis popierius“. Kito reakcijos leidžia mums geriau pažinti save, o draugiška kritika padeda augti.

Kaip išlikti kataliku organizacijoje, kurios idėjos ne visada sutampa su Bažnyčios socialiniu mokymu? Pirmiausia, sugebėti skirti, kas yra esminiai dalykai, kas – smulkmenos. Kur galimi kompromisai, kur – ne. Kitas dalykas – nepamiršti, kad politika – tai išmintingų sprendimų, konkrečioje situacijoje, paieška, o ne idealios visuomenės kūrimas. Kartais didelis pasiekimas, kai prisidedi, jog būtų priimtas „mažesnis blogis“. Jis dėl to netampa gėriu, tačiau buvo išvengta tragiškesnių padarinių ir dabar galima toliau nuosekliai dirbti, kad situacija gerėtų.

Esminis dalykas, kurį noriu pasakyti – politinė partija yra vienas iš būdų prisidėti prie viešojo gyvenimo tvarkymo. Šis būdas nėra nei savaime geras, nei blogas. Aš, kaip katalikas, įvertinęs savo patirtį, talentus, kuriais esu apdovanotas, apsisprendžiau, kad man būtų teisinga dalyvauti partinėje veikloje ir tarnauti būtent politikos srityje. Kiekvienas žmogus sprendimą, kas jam labiausiai tinka, turi padaryti pats. Na, ir paskutinis pastebėjimas – kito nešamas kryžius visuomet atrodo patogesnis, tačiau Bažnyčia moko, kad kiekvienas turime nešti savo kryžių, o ne tą, kuris mums atrodo patogesnis, gražesnis, lengvesnis.

IV. Ką TS-LKD gali pasiūlyti Lietuvos žmonėms?

Gyvename netikrumo, nuolatinio kismo laikais ir tai neabejotinai turi padarinių politiniam gyvenimui. Lietuvai per tris Nepriklausomybės dešimtmecius pavyko labai daug – pasaulio bendruomenėje įsitvirtinome kaip suvereni valstybė, įvykdėme sudėtingą politinės ir ekonominės sovietinės sistemos transformaciją.

Deja, nuėję svarbų kelio ruožą, ilgam įstrigome kryžkelėje, rinkdami tolesnę valstybės kryptį. Jau ne pirmą kadenciją paprasčiausiai sukommės ratu, švaistydami galimybes ir net tyliai išsivaikščiodami.

Dabartinėje situacijoje ypatinga atsakomybė tenka ir mūsų politinei partijai, TS-LKD. Ne kartą įrodėme, kad esame Tėvynės pusėje, kritinėse situacijose sugebame imtis atsakomybės. Šiandien turime įrodyti, kad politinės partijos turi svarbią misiją, kad politinis gyvenimas yra daugiau nei įvairių grupuočių rietenos, turime sugrąžinti politikai orumą ir kilnumą.

Pirmas žingsnis šia kryptimi – išdrįskime diskutuoti apie tai, kokios TS-LKD reikia dabartinei Lietuvai?

Kritikai labai kryptingai stengiasi mūsų partiją paversti „atpirkimo ožiu“ dėl visų blogybių Lietuvoje. Deja, ir patys pernelyg dažnai įsiveliame į bergždžius ginčus su kritikais, nors, akivaizdu, kad jau ne pirmą Seimo kadenciją konservatorius tiriančios komisijos apeliuoja ne į protą, bet į emocijas. Jų iniciatoriams nereikia tiesos, jie siekia sunaikinti nepatogią partiją, drįstančią garsiai sakyti, kad „karalius nuogas“.

Ar mūsų partijos atstovai nėra padarę klaidų? Be abejo, tikrai ne visi sprendimai, žvelgiant iš dabarties pozicijų, buvo teisingi. Tačiau nepamirškime, kad teko veikti itin sudėtingomis sąlygomis. Kitas dalykas – mes nuoširdžiai bandome mokytis tiek iš savo, tiek iš kitų klaidų.

Turime pripažinti nemalonų faktą, bet kiekvieną dieną vis sunkiau ir

bepراسمیškiau diskutuoti su LVŽS ir jų *satelitais*. Ne tik liekame neišgirsti, bet ir įsiveliame į ginčus, kurie paprastai baigiasi niekuo, nes įjungiamas „politinis buldozeris“.

Jei negalime su valdančiaisiais kalbėtis apie žmonių problemas, rūpesčius ir lūkesčius, kalbėkimės – su žmonėmis, išklauskime jų idėjas, sutarkime dėl ateities Lietuvos vizijos.

Svarbu aiškiai, ne tik žodžiais, bet ir visa savo veikla, skelbti žinių – esame laisvę branginančių, neabejingų žmonių pusėje.

Norime būti ne savyje užsisklendusios valdžios, bet žmonių partija.

Mums pavyko pasiekti, kad Lietuva taptų nepriklausoma, įtakingiausios tarptautinėms organizacijoms priklausanti valstybė, tikiu, kad pasieksime ir kitą esminį tikslą – **europietiškos gerovės standartą** visose srityse, visoje Lietuvoje.

Stipri, bet neišsikerojusi valstybė

Esminis dalykas, dėl kurio turime sutarti kaip politinė bendruomenė – kiek valstybės mes norime? Ką šiuo atveju gali pasiūlyti TS-LKD?

Esame prieš išsikerojusią valdžią, kuri bando kontroliuoti kiekvieną piliečių žingsnį, primeta savąjį pasaulio matymą, į žmones žiūri kaip į vykdytojus, žmogiškąjį resursą. Pernelyg išsikerojusios valdžios problema yra ne tik tai, kad sumenkinama kiekvieno žmogaus laisvė ir kūrybiškas unikalių talentų išskleidimas, neišnaudojama bendruomeniškumo galia, bet ir tai, kad „žemiškąjį Rojų“ žadanti išsikerojusi valdžia paprasčiausiai objektyviai nesugeba įgyvendinti lengvai išdalintų pažadų.

Nepakanka paskelbti tezių, jog kiekvienam žmogui bus užtikrintas nemokamas kokybiškas išsilavinimas ir sveikatos apsauga, jog bus aktyviai kovojama su skurdu. Kokybiškos švietimo, socialinių, sveikatos apsaugos paslaugos reikalauja labai didelių lėšų, kurios turi būti išmintingai panaudotos.

Ar visais atvejais valstybės sektorius gali pasiūlyti geriausią paslaugų kainos ir kokybės balansą?

Išsikerojusi valstybė, deja, toli gražu ne visada yra patikima bei stipri. Šiandien mes tapome įkaitais situacijos, kai politinė valdžia valstybės vardu yra išdalinusi labai daug gerovės pažadų, tačiau įgyvendinti nesugeba net to, kas gali būti vadinama kiekvieno Lietuvos gyventojo Konstitucijoje įtvirtintomis teisėmis.

Viena iš priežasčių – tikro strateginio mąstymo stoka. Kai aiškiai neįvardiji, ko sieki, ir neapsvarstai, kuris iš kelių yra geriausias, prasideda klajonės, kurias įprasta vadinti reformomis, tačiau realiai tai tėra beprasmiškas

bruzdesys, pinigus ir energiją iššvaistant neesminiams ar vienas kitam prieštaraujantiems dalykams.

Ne mažiau svarbu įvertinti tai, kaip vykdomos reformos keičia žmonių įpročius, motyvaciją, santykius. Kai valstybės institucijos į piliečius žvelgia kaip „auklė“, gėrybių skirstytoja, tai augina piliečių pasyvumą ir „išlaikytinių mentalitetą“. Lietuvoje įgyvendinama eilinė kovos prieš skurdą strategija, tačiau ir vėl pripažįstama, kad socialinė nelygybė nemažėja. Nes neatsižvelgiama, kad egzistuoja ne tik „materialinis“, bet ir „elgsenos“ skurdas. Jei žmonės įpranta gyventi iš pašalpų, jie praranda motyvaciją dirbti.

Veiksminga socialinė politika turi įgalinti, motyvuoti žmones tapti visaverčiais piliečiais, kurie sugeba pasirūpinti savimi, o ne kurti „išlaikytinių getus“. Turime stiprinti šeimas, bendruomenes, nes tai svarbiausia socialinių problemų prevencija. Privalome padėti šeimoms ir bendruomenėms, kai jos negali atlikti savo misijos, tačiau ši pagalba negali virsti šeimos ir bendruomenės funkcijų „nacionalizacija“.

Žmonėms tarnaujanti valstybė

Mes taip pat atmetame radikalaus neoliberalizmo įsitikinimą, kad valstybė turi būti tik pasyvi stebėtoja, visose srityse turi vyrėti rinkos logika. Rinkos ekonomika ne kartą yra įrodžiusi pranašumą prieš centralizuoto planavimo sistemą, tačiau svarbu aiškiai nubrėžti ribą, kur rinkos konkurencija turi būti keičiama laisvų piliečių sutarimu, siekiant bendrojo tikslo.

Kuriame laisvų ir atsakingų žmonių, o ne viską kontroliuojančios valdžios valstybę. Tai reiškia, kad valstybė neturi piliečiams diktuoti gyvenimo būdo, tačiau privalo įsipareigoti pasiekti, jog kiekvienam Lietuvos žmogui būtų prieinamas europietiškas gyvenimo standartas visose srityse.

Lietuvos Konstitucijoje įrašyta, kad kiekvienas Lietuvos pilietis turi teisę į kokybišką išsilavinimą, sveikatos apsaugą, gyvenimą oriomis sąlygomis. Tai akivaizdžios gairės bet kurioms švietimo, sveikatos apsaugos, socialinių paslaugų ar ekonomikos reformoms.

Esame pasiekę svarbaus politinių partijų sutarimo dėl to, kokią biudžeto dalį privalome skirti nacionaliniam saugumui užtikrinti. Ne mažiau svarbu pasiekti susitarimų ir kitose srityse.

Tik tada, kai švietimo ir sveikatos apsaugos srityse turėsime ne tik pakankamą finansavimą, bet ir racionalų strateginį planą, ko ir kaip konkrečiai siekiame, galima bus tikėtis, kad ateityje gydymo įstaigose ir mokyklose

**Valstybė neturi
piliečiams diktuoti
gyvenimo būdo,
tačiau privalo
įsipareigoti pasiekti,
jog kiekvienam
Lietuvos žmogui
būtų prieinamas
europietiškas
gyvenimo standartas
visose srityse.**

čiuose, kai verslumas bus skatinamas, o ne įtariai kontroliuojamas, kai regionuose sustiprės nuo vietos politikų nepriklausomos įmonės, galima bus sakyti, kad turime veiksmingos regionų politikos pagrindus.

turėsime pakankamai motyvuotų, profesionalių, pasiaukojančių specialistų.

Tik tada, kai piliečiai įsitikins, jog politinė valdžia iš tiesų pasiryžusi tarnauti bendrajam gėriui, o ne tik valdyti ir kontroliuoti, tik tada, kai visi politiniai pažadai bus racionaliai pagrįsti, ir ne tik popieriuje, artėsime prie europinių gerovės standartų, bus sustabdyta nusivylusių piliečių emigracija, o išvykusiems atsiras motyvacijos grįžti Tėvynėn.

Tik tada, kai regionų gyventojams bus prieinamos ne mažiau kokybiškos paslaugos nei didmies-

Sąžininga politika

Itin svarbu, jog į diskusiją, kiek aktyvi ir kuriose srityse turi būti valstybė, įsitrauktų kuo daugiau piliečių. „Stebėtojų“ demokratija labai greitai sunyksta ir mums reikalinga laisvų bei neabejingų piliečių demokratija.

Valstybės finansai nėra politikų, bet visos tautos nuosavybė. Politikams patikėta išmintingai ir veiksmingai šiuos finansus panaudoti. Bet kuris valstybės aktyvumas kainuoja ir eikvoja bendrus mūsų visų pinigus. Todėl labai svarbu aiškiai sutarti, kiek aktyvi turi būti valstybė?

Toks sutarimas iš deklaracijos gali virsti kūnu tik tuomet, jei politikai išliks sąžiningi, mąstys ne rinkimų rėžiais, bet įvertins ilgalaikę perspektyvą. Tik ištirpdę politinę korupciją ir išugdę brandų strateginį mąstymą politikai gali atkurti žmonių pasitikėjimą. Visi privalome būti lygūs prieš įstatymus ir greitai bei ryžtingai reaguoti į politinės korupcijos atvejus. Džiaugiuosi, kad per pastaruosius metus TS-LKD elgėsi išskirtinai principingai ir griežtai reagavo į bet kokius partijos narių piktnaudžiavimus. Tačiau prireiks nemažai laiko, kol didžioji dalis žmonių patikės, jog tai vertybinė nuostata, o ne įvaizdžio vadybos reikalas.

Buvimas žmonių pusėje nereiškia ydingo pataikavimo. Šiandien „ant

bangos“ populistai. Dažnai jie kelia svarbius klausimus, tačiau, deja, pateikia supaprastintus, nesąžiningus atsakymus. Privalome rinktis teisingą, o ne lengvesnį ar populiareesnį kelią. Laikų pabaigoje atsakysime prieš sąžinę ir Kūrėją, ir būsimę įvertint pagal tai, kiek mylėjome ir tarnavome žmonėms, o ne pagal tai, kokie buvo mūsų reitingai, ką apie mus sakė kritikai.

Įkvėpimo šaltiniai

Neįmanoma paprasčiausiai nukopijuoti kitos valstybės politinio modelio, nes kiekviena politinė bendruomenė turi savo istorinę patirtį, veikia specifinėje socialinėje, kultūrinėje situacijoje. Tačiau studijuoti ir mokyti iš „gerųjų praktikų“ tiesiog būtina.

Mūsų politinė partija yra nemažai išmokusi iš JAV, Didžiosios Britanijos, Lenkijos, Skandinavijos valstybių politikų. Visgi itin svarbiu pavyzdžiu mums turėtų tapti Vokietija ir Krikščionių demokratų sąjungos

(KDS) veikla. Šios partijos ištakos – socialinės rinkos vizija, subrandinta po pralaimėto Antrojo pasaulinio karo. Atsispyrusi centralizuotos ekonomikos pagundai, Vokietija atsikūrė pasinaudodama išmintinga laisvos rinkos energijos ir kryptingos socialinės politikos derme. Šiuo metu Vokietijos Krikščionių demokratų sąjunga yra ne tik stipriausia politinė partija visoje Europoje, bet ir pavyzdys, jog galima derinti skirtingus balsus, apjungiant juos į harmoningą melodiją. KDS kartu darbuojasi tiek liberalesni, tiek konservatyvesni, tiek socialinį teisingumą labiau akcentuojantys politikai.

Dar vienu įkvėpimo šaltiniu dera vadinti Bažnyčios socialinio mokyimo tradiciją, pradėtą XIX a. pabaigoje ir vis atnaujinamą, papildant savalaikėmis įžvalgomis. Viena iš svarbiausių šio mokymo nuostatų – valstybė turi tarnauti žmogui, o ne atvirksčiai. Todėl ir mes turime ne tik deklaracijomis, bet ir konkrečiais politiniais veiksmais įrodyti, kad esame žmonių pusėje.

Valstybė turi tarnauti žmogui, o ne atvirksčiai. Todėl ir mes turime ne tik deklaracijomis, bet ir konkrečiais politiniais veiksmais įrodyti, kad esame žmonių pusėje.

V. Šeima, valstybė ir Bažnyčios socialinis mokymas

Vienas svarbių Bažnyčios socialinio mokymo principų – teiginys, kad šeima yra pirmesnė už valstybę. Šeimos sukūrė valstybę, o ne valstybė šeimas. Deja, šiandien vis labiau įsitvirtina nuostata, kad politinės institucijos yra kur kas išmintingesnės nei šeima.

Gilbertas Keithas Chestertonas kadaise ironizavo, jog netrukus tėvai gaus instrukciją, kaip tinkamai pastatyti vaiką į kampą. Šiandien į kampą statomi tėvai ir jiems dar pateikiamos ilgos direktyvos, kaip privalo auklėti vaikus.

Tikrai nesakau, kad šiandien neišgyvename vaikų auklėjimo šeimoje krizės. Pakanka vien fakto, kad daugelyje šeimų tarpusavio bendravimas trunka tik kelias minutes per dieną. Mūsų požiūris į valstybės ir šeimos santykius yra svarbus vertybinis lakmuso popierėlis, parodantis, kiek mums realiai svarbi krikščioniška pasaulėžiūra.

Nevalia toleruoti ir to, kad netrūksta tėvų, kuriems smurtavimas prieš vaikus yra būtinas „auklėjimo“ dėmuo. Tačiau netikiu, kad „pamotės“ vaidmens besiidmančios valstybės institucijos yra visavertis pakaitalas šeimai. Įvairių politinių pažiūrų politikai žarsto pažadus, jog pasirūpins kiekvienu vaiku, kurdami iliuziją, kad įsisenėjusias socialines problemas galima lengvai išspręsti paskelbus kokią nors direktyvą ar ribojimus.

Jei mums iš tiesų rūpi vaikų gerovė, turime stiprinti šeimas ir realiai padėti tėvams, o ne paprasčiausiai perduoti jų funkcijas kam nors kitam. Per pirmus kelis mėnesius, kai įsigaliojo nauja vaiko teisių apsaugos sistema, daugiau nei tūkstantis vaikų buvo paimta iš šeimų. Nerimą kelia ne tik pats skaičius, bet ir įsitvirtinusi „šeimos kaltumo prezumpcija“. Kilus įtarimams, jog tėvai nederamai elgiasi su vaiku, ne tie, kuriems kilo šie įtarimai, turi juos pagrįsti, bet tėvai privalo įrodyti, kad deramai rūpinasi vaiku. Įrodinėti

kaltinimų absurdiškumą jiems dažnai tenka jau tada, kai vaikas ar vaikai yra perduoti laikiniems globėjams.

Nesakau, jog nėra šeimų, kurios negeba pasirūpinti vaikais ir kurios vyrauja smurtas. Tačiau jei norime ne vien gesinti smurto gaisrus, bet ir veiksmingai užkirsti jiems kelią, turime investuoti į šeimas, o ne į jų pakaitalus. Brandi socialinė politika turi būti orientuota ne tik į įvairių problemų pelkėje įklampusias šeimas. Ji taip pat turi padėti tiems tėvams, kurie nori, bet ne visada turi pakankamai įgūdžių ar galimybių rūpintis savo vaikais.

Svarbu užduoti klausimą, kas yra deramas rūpinimasis vaikais? Pritariu, kad egzistuoja tam tikros „raudonos linijos“, kurių privalo paisyti tėvai. Tačiau šios linijos turėtų būti brėžiamos tik ten, kur būtina, nebandant perimti iš tėvų pamatinio vaikų ugdymo ir auklėjimo. Tėvai turi teisę perteikti vaikams savo vertybinius įsitikinimus, net jei šie nepatinka politikams. Sveikintina, jog valstybės institucijos vis daugiau dėmesio skiria tam, kad paskatintų visus piliečius daugiau judėti, valgyti sveikesnius produktus. Vis dėlto labai aiškiai turėtume skirti skatinimus ir draudimus. Būtų puiku, jei politikai rastų galimybę subsidijuoti baseinų, sporto salių lankymą, mažintų pridėtinės vertės mokestį tiems produktams, kurie, jų manymu, prisidėtų prie ligų prevencijos. Visai kas kita, kai politikai nusprendžia išleisti direktyvas tėvams, kaip jie privalo maitinti vaikus, paskelbia draudžiamų mokiniams užkandžių sąrašą.

Ar tikrai politikai geriau nei tėvai žino vaikų individualius poreikius? Yra atlikta daug vienas kitam prieštaraujančių mokslinių tyrimų apie tai, kurie maisto produktai yra sveikiau. Gera pamenu, kai prieš keliasdešimt metų buvo skelbiami duomenys, jog pomidorai labai pavojingi sveikatai, nes sukelia onkologines ligas. Dar po kurio laiko jau kiti moksliniai tyrimai esą įrodė, kad jie kaip tik yra labai svarbi profilaktinė priemonė. Ar tai reiškia, kad politikai šiandien spręs, kurių mokslininkų išvados bus įtvirtintos teisės aktais?

Kalbant apie valstybės institucijų ir šeimų santykius, dera pateikti ir pragmatinį argumentą. Beveik visame pasaulyje matome panašią socialinės politikos krizę – valstybė yra prisiėmusi kur kas daugiau įsipareigojimų, nei gali įgyvendinti. „Pamotės“ ar „globėjos“ vaidmuo ne tik abejotinas vertybiškai, bet ir daug kainuoja. Socialinė politika, nenorinti sugrąžinti iniciatyvą ir atsakomybę šeimoms, neišvengiamai virsta netesimais pažadais. Geriausias to pavyzdys – dabartinė vaiko teisių apsaugos sistema. Teoriškai ji atrodo tikrai neblogai. Tačiau tam, kad ji būtų ištis veiksminga, turi sklandžiai suktis visi šios sistemos sraigtai. Jei tik, pavyzdžiui, pradeda trūkti psichologų, visa

Jei norime ne viengesinti smurto gaisrus, bet ir veiksmingai užkirsti jiems kelią, turime investuoti į šeimas, o ne į jų pakaitalus. Brandi socialinė politika turi būti orientuota ne tik į įvairių problemų pelkėje iklampusias šeimas. Ji taip pat turi padėti tiems tėvams, kurie nori, bet ne visada turi pakankamai įgūdžių ar galimybių rūpintis savo vaikais.

jie patys galėtų įveikti ne tik tą konkrečią, bet ir būsimas krizes. Atkūrę nepriklausomą valstybę mes, deja, socialinės politikos srityje toliau žengiame ne žmonių įgalinimo, bet išsikerojusios kontrolės kryptimi. Bažnyčios socialinis mokymas galėtų mums padėti pakoreguoti socialinės politikos kompasą. Na, o popiežiaus vizitas Lietuvoje – labai gera proga iškelti klausimą, ar daugumos Lietuvos gyventojų tapatinimasis su Bažnyčia tėra mažai ką reiškiantis kultūrinis refleksas, ar iš tiesų stengiamės puoselėti krikščionišką tapatybę, ir ji veikia taip pat ir mūsų politinius bei ekonominius pasirinkimus? Mūsų požiūris į valstybės ir šeimos santykius yra svarbus vertybinis lakmuso popierėlis, parodantis, kiek mums realiai svarbi krikščioniška pasaulėžiūra.

sistema išsiderina.

Kodėl psichologų vaiko teisių apsaugos sistemoje trūksta? Nes daugumos specialistų netenkina čia siūlomas menkas atlyginimas. Kodėl nepasiūlomas didesnis atlyginimas? Nes tai pareikalautų gerokai daugiau lėšų, nei politinė valdžia gali skirti šiai sistemai. Todėl tikrovėje vaiko teisių apsauga nėra tokia įvairiapusė kaip popieriuje. Labai tikėtina, kad ši sistema reikalaus vis daugiau lėšų, o tuomet teks spręsti dilemą, ar mes, kaip valstybė, galime sau leisti turėti būtent tokią sistemą?

Bažnyčios socialinis mokymas itin pabrėžia subsidiarumo principo svarbą. Jo esmė – valstybės institucijos turi padėti su savo uždaviniais negalintiems susidoroti piliečiams, šeimoms ar bendruomenėms. Tačiau tokia pagalba tikrai nereikia, jog turi būti perimtos piliečių ar šeimų funkcijos. Reikia siekti sustiprinti į krizę patekusiuosius taip, kad

VI. Apie Lietuvą Europoje ir Europą Lietuvoje

Šiomet pirmą kartą teko lankytis Strasbūre, kur iš arti susipažinau tiek su Europos Parlamento, tiek su Europos Tarybos, tiek su Europos Žmogaus Teisių teismo aktualijomis. Tačiau didžiausią įspūdį paliko didingoji Strasbūro katedra. Net kelis šimtmečius statyta šventovė iki pat dangoraižių amžiaus buvo aukščiausias statinys pasaulyje. Tvirtai įsirėmusi į žemę, ji stiebėsi dangun ir visiems laikams išliko vienu įspūdingiausių krikščioniško Europos paveldo simbolių. Taip, būtent to paveldo, kurio išsigando Europos Sąjunga, ir, galima drąsiai sakyti, kad dabartinis Senojo žemyno politinio elito sutrikimas, kaip ir senovės barbarus primenančių radikalų stiprėjimas, yra kartūs šio išgąščio sunokinti vaisiai.

Kai nebežinai, kur keliauji, bet tik rūpiniesi, kad kelionė būtų kuo komfortiškesnė, neišvengiamai pradedi jaustis pasiklydęs ir sutrikęs.

Kai matai, kad bendrystės pastatas statomas ne ant stipraus vertybinio pamato, bet ant daugybės smulkmeniškų direktyvų gniužulo, nesunku patikėti radikalų šūksniais, jog Europos Sąjunga šiandien – ne pagalba, sprendžiant sudėtingas problemas, bet daugumos problemų šaltinis.

Kai kas nors pradeda įrodinėti, kad Europos Parlamento pastatas yra gražesnis nei didingoji Katedra, dar galiu gūžčioti pečiais ir sakyti, kad tai estetinio skonio reikalas, tačiau kai pradeda įrodinėti, kad multikultūriškumo ideologija yra svarbesnis pamatas bendrystei nei bendros vertybės ir tūkstantmetė istorinė patirtis, privalau tvirtai atsakyti: „nesutinku“.

Europietiškumas kaip nuolatinė Europos kūryba

Krikščionybė mane išmokė būti realistu ir todėl puikiai suprantu, kad nėra prasmės dūsauti dėl praeities, kurios jau nebėra. Man sunku suprasti ir tuos, kurie šiandien tiek daug energijos skiria pastangoms sumenkinti Europą ar bando primesti pasirinkimą: „Lietuva ar Europa?“ Kita vertus, nesutinku ir su tais, kurie mano, jog pakanka žinoti, kad Europa turi gintis nuo imperinių Rusijos ambicijų, ir nėra reikalo bandyti išryškinti vertybinių europietiškos bendrystės pamatų, nes, esą, kokie jie bebūtų, tai gali tapti kliūtimi nesibaigiančios plėtros idėjai.

Europietiškumas niekada nebuvo ir nėra išbaigta schema, ideologinė uniforma. Europa nuo pat ištakų buvo pastanga atrasti, kaip skirtųjų natas sujungti į harmoningą melodiją. Kiekviena karta turėjo ir turi tapti Europos kūrėjais, nes jos kūrimas niekada nesibaigia, ir šis neužbaigtumas, nuolatinė kūryba, yra vienas iš svarbių Europos tapatybės bruožų. Lietuvos problema yra tai, kad 1940 metais mes netekome galimybės dalyvauti Europos kūryboje, ir ji mums iš čia ir dabar kuriamos tikrovės tapo abstrakčia idėja. „Grįžimas į Europą“ mums pasidarė ne tiek atsakomybės už Europos ateitį prisiėmimas ar pastanga suprasti, kaip pakrypo pokalbis apie europietišką tapatybę, kiek ekonominės gerovės ir apsaugos nuo Rusijos grėsmės pažadu. Nors viešumoje buvo kalbama apie „grįžimą namo“, realiai Lietuvos „europietizacija“ tapo keistu politiniu bihevizizmu, kai eurobiurokratai mus bandė išmokyti naujų įpročių, naujo gyvenimo būdo, už kiekvieną žingsnį duodami „prizą“ – dosniai iš europinių fondų byrančią paramą.

Problema net ne tai, kokių elgesio modelių ir nuostatų esame mokomi, nors sutinku su kritika, kad diegiamas sekuliaristinis hedonizmas. Blogiausia, jog esame treniruojami „gyventi laisvai“ ir, natūralu, kad susiduriame su paradoksu, kai sunku susigaudyti, kas vadinama „laisve“, nes, kuo labiau esame „išlaisvinami“, tuo mažiau laisvi jaučiamės. Viso to padarinys – mes nuolatos jaučiamės eurokratų papirkinėjami ir karštingai mąstome, ar nenusipiginame.

Tokioje situacijoje tarsi nėra kada kalbėti apie įsijungimą į Europos kūrimą. Vietoj to tenka grumtis su potrauminio sindromo padariniais – įsisteikiančiu direktyvų vykdymu bei įsikibimu į „aukos“ vaidmenį, ciniškai kitas Europos Sąjungos valstybes traktuojant kaip „grobikes“ (sovietmečių dūsavome, jog iš mūsų išveža pieną ir mėsą, dabar tvirtiname, jog iš mūsų „atima“ tautiškumą ir tikėjimą). Kita vertus, jei pažvelgtume į tai, kas pasiekta bendradarbiaujant su įvairiomis Europos tautomis, padedant Europos Sąjungos institucijoms, tikrai turime dėl ko pasidžiaugti.

Europa ar Europos Sąjunga?

Priklausyti net ir dabartinei, toli gražu, ne idealiai, Europos Sąjungai, Lietuvai yra svarbus pasiekimas. Populiariau skūstis, kad esame nutautinami, nukriukščioninami, griauamos mūsų šeimos, tačiau tiksliau būtų sakyti, kad mūsų problema yra tai, jog patys įsikibę laikomės „prašalčio mentaliteto“.

Brexitas visiems europiečiams priminė tiesą, kad dera skirti Europą, kaip unikalią istoriją, patirtį turinčią erdvę, ir Europos Sąjungą, kaip pastangą formaliai brandinti bendrystę, teisinėmis ir politinėmis priemonėmis kuriant vienovę. Kita vertus, turėjome progos įsitikinti, kad, skirtingai nuo anksčiau egzistavusių imperinių darinių, iš ES galima pasitraukti. Tiesa, dera pripažinti ir tai, kad kiekvienos skyrybos turi skaudžių padarinių. *Brexitas* padėjo dar labiau išryškinti, kokios įnirtingos geopolitinės kautynės vyksta pasaulyje ir grėsmės, kurios, kaip atrodė, išnyko kartu su Šaltuoju karu, šiandien vėl tapo tikrove.

Dabartinis ES politinis elitas sunkiai mokosi iš savo klaidų. Puikiai suprantu, kad dabartiniai eurokratai jaučiasi nesaugūs ir bando įsitvirtinti per įvairius politinius projektus,

kuria įvairias schemas, kaip galėtų labiau kontroliuoti politinius procesus. Tačiau tai tik beviltiškai didina atotrūkį tarp jų ir Europos tautų. Tai puiki dirva radikalams populistams stiprėti. Tikrai nesutinku su populistų siūlomais atsakymais (regis, jie paprasčiausiai mėgaujasi Europos problemomis bei protestu), bet klausimus jie kelia tikrai svarbius. Pavyzdžiui, kur juda ES, kuo ji remiasi, ar multikultūriškumo ideologija nėra savosios tapatybės išsižadėjimas? Neabejotinai, apie tai privalome diskutuoti.

Manau, kad ne visos Europos tautos privalo jungtis į ES, tačiau svarbu išlaikyti Sąjungos atvirumą, aišku, suformuluojant konkrečius reikalavimus visiems potencialiems kandidatams. Neabejoju, kad Lietuva turėtų būti suinteresuota, kad Ukraina sugebėtų pažaboti korupcijos demonus ir jai atsivertų realios eurointegracijos galimybės. Būtų logiška, jei į ES ilgainiui įsijungtų Vakarų Balkanų tautos, Moldova. Kita vertus, turėtume nustoti politiškai ko-

ketuoti su musulmoniška Turkija. Tai nėra kultūrinio Europos arealo valstybė ir tikrai nebūtų išmintinga bandyti ją integruoti į europietišką bendriją. Tai nereiškia, jog negalime glaudžiai bendradarbiauti atskirose srityse, tačiau pripažinkime, kad turime aiškiai matyti ir potencialios ES plėtros ribas.

Priklausyti net ir dabartinei, toli gražu, ne idealiai, Europos Sąjungai, Lietuvai yra svarbus pasiekimas. Populiari skųstis, kad esame nutautinami, nukrikščioninami, griunamos mūsų šeimos, tačiau tiksliau būtų sakyti, kad mūsų problema yra tai, jog patys įsikibę laikomės „prašalaičio mentaliteto“ ir Europą suvokiame ne kaip savo namus, prie kurių sutvarkymo turime prisidėti, bet kaip bendrą, kuriame „išsimušėme“ kambarį, ir dabar nuolat skundžiamės, kad administratorius nevykdo visų mūsų pageidavimų. Yra daug svarbių politinių klausimų, kur iš paradoksalaus tingumo ar iš sovietmečio perimtų įpročių mieliau dangstomės direktyvomis, į jas net nesigilindami, nei imamės atsakomybės patiems ieškoti politinių sprendimų. Akivaizdu, kad mes per menkai išnaudojame galimybes dalyvauti diskusijoje apie Europos ateitį. Tai kur kas platesnis klausimas nei vien tai, kuria kryptimi turi būtų pertvarkomos ES politinės institucijos.

Krikščionys ir šių laikų Europa

Iš daugelio krikščionių tenka girdėti nuogąstavimą, kad Europos politinės institucijos pabrėžtinai atšiaurios krikščionybei. Tiek dėl keistos baimės įžeisti kitų religijų atstovų jausmus (nors pastarieji dažniausiai nerimauja tikrai ne dėl krikščionybės, bet dėl vartotojiško materializmo), tiek dėl dažnai net neįsisąmonintos konkurencijos dėl įtakos – nors skelbiamos oficialios panegirikos laisvei, realiai siekiama vis didesnės elgesio ir mąstymo kontrolės.

Beje, labai panaši dilema Katalikų Bažnyčiai buvo iškilusi XIX amžiuje, kai buvo svarstomos kelios alternatyvos: atsiriboti ir užsisklęsti nuo modernios visuomenės, susilieti

Jau XXI a. pradžioje popiežius Benediktas XVI labai aiškiai suformulavo krikščionių misiją Europoje šiandien. Mes turime tapti kūrybinga mažuma, kuri privalo išsaugoti tai, kas vertingiausia europietišrame pavelde, turime įkvėpti viltį sutrikusiems Senojo Žemyno gyventojams.

su šia visuomene, konstatuojant, kad žmonija jau „subrendo“ ir bendrakeleivystė Bažnyčioje prarado svarbą, ar jungtis į kūrybinį procesą, siekiant taisyti deformacijas ir siūlant savus modernybės galvosūkių sprendimus. XIX a. pabaigoje popiežius Leonas XIII apsisprendė už trečiąją alternatyvą ir taip gimė modernus Bažnyčios socialinis mokymas. Neabejoju, kad jo intelektualiniai turtai šiandien gali mums labai padėti.

Jau XXI a. pradžioje popiežius Benediktas XVI labai aiškiai suformulavo krikščionių misiją Europoje šiandien. Mes turime tapti kūrybinga mažuma, kuri privalo išsaugoti tai, kas vertingiausia europietiškaime pavelde, turime įkvėpti viltį sutrikusiems Senojo Žemyno gyventojams. Popiežius taip pat pabrėžė, kad, kai kalbame apie krikščioniškas Europos šaknis, tai tikrai neturėtų būti suprantama kaip kokių nors privilegijų krikščionims reikalavimas, bet veikiau kaip raginimas saugoti tuos principus, kurie išugdė europietišką tapatybę.

Žmogaus orumas ir teisės

Kokie tai principai? Pirmiausia, nelygstamo žmogaus orumo samprata, tvirtinanti, kad žmogus visuomet yra daugiau nei skaičius statistinėje lentelėje ar smiltis dykumoje, ir asmens vertingumas nepriklauso nuo socialinio statuso, biologinių savybių ar įsitikinimų.

Popiežius Pranciškus, kalbėdamas Europos Parlamente, pabrėžė: „Deja, vis dar yra labai daug situacijų, kai žmonės traktuojami kaip objektai, kurių pradėjimą galima programuoti, kurių naudą galima konfigūruoti ir kuriuos galima išmesti, kai šie suserga ir tampa nebenaudingi. Koks orumas gali egzistuoti, jei negali išreikšti to, ką galvoji, kuo tiki? Orumas įmanomas tik tada, kai nėra valdžios tironijos. Kokį orumą gali turėti asmuo, neturintis maisto, minimalaus pragyvenimo arba dirba darbą, kuris naikina jo orumą? Skatinti žmogaus orumą reiškia pripažinti, kad tas asmuo turi neatskiriamas teises, kurios negali būti atskirtos kitų sprendimu, ekonominiais ar kitokiais interesais.“

Skaudi šių laikų problema – „žmogaus teisių“ sąvokos infliacija, kai bet kuris įgeidis, egoizmo apraiška įvardijami kaip „pamatinė teisė“. Šiandien tapo įprasta „teise“ įvardinti stipresniojo norą, rūpinantis savuoju komfortu, nutraukti silpniesniojo gyvybę. Šioje situacijoje mes, krikščionys, turėtume ne pradėti vengti „teisių“ sąvokos ir „atiduoti“ ją krikščionybės kritikams, bet drąsiai kovoti su sukarikatūrintomis interpretacijomis ir pabrėžti būtiną ryšį tarp „žmogaus teisių“ ir „orumo“.

Bendrasis gėris ir teisės viršenybė

Antras svarbus principas, kurį teigia krikščionybė, kai kalbame apie politines bendruomenes, – bendrasis gėris ir su juo susijusi teisės viršenybė. Krikščionybė nuolat stebino pagonis tuo, kad didžiulę svarbą teikė teisei, kurią suprato ne kaip stipresniojo norų primetimą, bet kaip tai, kas išauga objektyvios moralinės tvarkos dirvoje. Tiek radikalūs liberalai, tiek marksistai tvirtino, kad įstatymai tėra politinės kovos priemonės, tačiau Bažnyčios socialinio mokymo požiūriu, įstatymai yra pozityvus būdas jungti skirtybes į visumą, kurioje vyrautų bendrojo gėrio principas, t. y. įsitikinimas, kad atskirų piliečių, įvairių grupių siekiai gali būti harmonizuoti, suderinti.

Kai politiniame gyvenime ištirpsta bendrojo gėrio siekis, jis virsta politinių gaujų peštynėmis. Šiandien tai pastebime labai dažnai. Tačiau nereiškia, jog taip būtinai turi būti. Mes, krikščionys, esame atsakingi už bendrojo gėrio sampratos reanimavimą ir tam pirmiausia turime patys atsikratyti politinio cinizmo bei „apkasų mentaliteto“. Turime ne „nugalėti“ kitus, bet kurti visus praturtinantį bendrabūvį, ir pastarojo pamatas turėtų būti ne technokratinis veiksmingumas, bet teisingumas ir papildomumas.

Solidarumas ir subsidarumas

Popiežius Pranciškus yra liūdnai konstatavęs, kad neretai atrodo, jog Europą kamuoja atminties deficitas, ir tai labai trukdo solidarumui. „Turime branginti praeitį, jos pasiekimais praturtinti dabartį ir puoselėti tai, kas perduodama būsimoms kartoms. Solidarumas tarp kartų yra svarbi teisingos ir klestinčios Europos atrama,“ – teigia Pranciškus. Jis priduria ir tai, kad ne mažiau svarbus solidarumas su silpnesniais, patekusiais į bėdą. Visi esame susiję daugybe regimų ir neregimų saitų, esame tarsi vieno didelio organizmo dalys, o kurioje nors šio „organizmo“ vietoje atsiradusi žaizda neišvengiamai paveikia visumą.

Europa kenčia nuo didžiulės socialinės nelygybės, ir tai skaldo visuomenes. Nemaža dalimi dėl to kaltas „dovanojimo kultūros“, gebėjimo dalintis sunykimas. Jis negali būti atstatytas direktyvomis. Vis labiau išsikerojanti politinė valdžia tik pablogina situaciją. Čia reikalingas tikras mąstymo ir širdies „atsivertimas“, kuriam būtinos darnios, ryžtą nešioti vienas kito naštas skatinančios šeimos, gyvybinga pilietinė visuomenė ir ne į aršią konkurenciją, bet į bendrystės puoselėjimą orientuota švietimo sistema.

Laikantis subsidarumo principo, svarbiausia pripažinti, kad šeima yra pirmesnė už valstybę ir ne valstybė kuria šeimas, bet šeimos puoselėja valstybę. Išmintinga politinė valdžia stengiasi sudaryti kuo geresnes sąlygas šeimoms gyvuoti, nes puikiai supranta, kad, jei šeimos yra stiprios bendruomenės, tai gali užkirsti kelią daugeliui socialinių problemų.

— — — — —

Deja, šiandien regime pavojingas centralizavimo, galios centrų stiprinimo, totalios kontrolės tendencijas. Neretai tai grindžiama tuo, kad taip sprendžiamos įsisenėjusios socialinės, ekonominės problemos, skatinamas „modernus, politiškai korektiškas“ elgesys. Tačiau iš tiesų, žvelgiant iš ilgalaikės perspektyvos, tai dar labiau didina atotrūkį tarp valdančio elito ir likusios visuomenės, pilamas vanduo ant populistų politinio malūno. Galima suprasti, jog politinis elitas baiminasi to, kad modernios technologijos bei daugelio žmonių nenoras gilintis į politinius procesus sudaro puikias galimybes populistinėms manipuliacijoms. Tačiau nepamirškime, kad naujieji radikalai daugelį sužavi būtent pažadu sugrąžinti piliečiams svarbiausių sprendimų svertus. Beveik visais atvejais šis pažadas melagingas, tačiau faktas tas, kad paprastai agresija kyla iš bejėgiškumo jausmo veikti tikrovę. Kitaip sakant, arba

Europoje stiprės pilietinės visuomenės, didės piliečių įtaka svarbiausiems sprendimams, arba visa sistema bus nušluota „naujųjų politinių barbarų“, skelbiančių tradicinės politikos pabaigą.

Vienintelis tikras priešnuodis – nuoseklus subsidarumo principo taikymas. Valstybė turi būti kuriama „iš apačios“, o ne būti milžinu molinėmis kojomis. Europos Sąjungos narės turi jaustis laisvos spręsti savo problemas, aišku, nepamesdamos iš akių visos Sąjungos bendrojo gėrio. Kuo daugiau žmonių turi būti įtraukta į sprendimų priėmimą ir politinius procesus. Tik taip galima sveikti nuo „kritiško stebėtojo“, kuris puikiai žino, kaip kiti turi spręsti jo problemas, sindromo.

Laikantis subsidarumo principo, svarbiausia pripažinti, kad šeima yra pirmesnė už valstybę ir ne valstybė kuria šeimas, bet šeimos puoselėja valstybę. Išmintinga politinė valdžia stengiasi sudaryti kuo geresnes sąlygas šeimoms gyvuoti, nes puikiai supranta, kad, jei šeimos yra stiprios bendruo-

menės, tai gali užkirsti kelią daugeliui socialinių problemų. Deja, šiandien regime vis stiprėjančius politinius eksperimentus, bandant perkonstruoti šeimas, pritaikant jas prie vartotojiškos visuomenės logikos. Paprastai tai daroma tvirtinant, kad tokiu būdu ginamos žmonių, nenorinčių priimti šeimos modelio, teisės. Politinė bendruomenė iš tiesų turėtų rūpintis kiekvienu savo nariu, tačiau būtina pripažinti, kad neleistina šeimos paversti eiline socialine sutartimi, primesti jai mainų logikos. Politinė valdžia, įtikėjusi, kad turi galią nurodinėti, kokia turi būti šeima, tampa iš esmės diktatoriška, viršijanti savo kompetencijos ribas.

Šiuo atveju krikščionims tenka labai svarbi misija ginti žmogų ir nuostata, kad valstybė egzistuoja žmogui, o ne žmogus – valstybei.

Ivairiapusis vystymasis ir moralinė ekologija

Tai, kad žmogus gyvas ne vien duona, buvo svarbi europiečių nuostata daugelį amžių. Būtent todėl Europoje tiek daug dėmesio buvo skiriama kultūrai, religijai. Čia gimė unikali universitetų kultūra. Iki pat XIX a. materialinis turtas nebuvo suvokiamas kaip išskirtinis sėkmingo gyvenimo kriterijus. Prisiminkime, kad nemaža dalis Europos monarchų tikrai nebuvo turtingiausi savo meto žmonės ir daug laiko skirdavo įvairiapusiam ugdymui.

Įžengę į vartotojiškos visuomenės laikotarpį, susidūrėme su pagunda viską matuoti technokratinio veiksmingumo saiku. Šiandien tenka tvarkytis su padariniais: švietimo sistema yra pertvarkoma pagal darbo rinkos reikalavimus, t. y. žmogus tampa tik „socialinės mašinos“ priedėliu, socialiniai saitai trūkinėja, o gyvenimo sėkmė prilyginta suvartotų produktų skaičiui. Nenuostabu, kad dar niekada neturėjome tiek susikaupusios nevilties, pykčio ir beprasmybės jausmo. Didžiulis depresijos, savižudybių, priklausomybių ligų skaičius yra akivaizdus ženklas, kad pamatiniai mūsų poreikiai nėra patenkinami.

Galime džiaugtis, kad po pirmosios beatodairiško vartojimo stadijos pradėjome labiau rūpintis ekologija, bandomė bent kiek ištaisyti gamtai padarytą žalą, kuri yra šalutinis technikos progreso padarinys. Visgi ne mažiau svarbu susirūpinti ir moraline ekologija, t. y. psichologine ir dvasine aplinka, kurioje gyvename. Viena iš dabartinės ES problemų yra tai, kad Europos Parlamentas ir Europos Komisija visą dėmesį skiria techniniam laisvosios prekybos, judėjimo veiksmingumo didinimui, tačiau nepripažįsta, jog laisvoji

rinka, kaip ir šiuolaikinė demokratija, gali būti vaisingos tik tada, kai rūpinamasi moraliniu klimatu, socialiniu kapitalu, kai žmonės jaučiasi gyvenantys prasmingame pasaulyje.

Tikrai nemanau, kad moralinė ekologija gali būti puoselėjama tarpnacionalinių institucijų direktyvomis. Šiuo atveju labai svarbu, kad kiekvienai ES narei būtų palikta laisvės erdvė puoselėti savąjį unikalumą, plėtoti kultūrinės ir religinės tradicijas. Dvasiniai poreikiai neturi būti traktuojami kaip nereikšmingi. Nemanau, kad politinės institucijos turėtų privileijuoti kurią nors religiją, tačiau, svarbiausia, dera rimtai vertinti religijos vaidmenį žmonių gyvenime. Pasaulietinis ES valstybių pobūdis yra kas kita nei sekuliarizmas, t. y. priešiškus ar net paniekia religijai.

Dar kartą tenka grįžti prie šeimų vaidmens. Būtent šeimose mes turėtume mokyti pasitikėti vieni kitais, pagarbiai priimti kitoniškumą, aukotis dėl kito, išsakyti tai, kas džiugina ar slegia. Todėl labai svarbu, jog ir visuomenėje būtų sukurtos kuo palankesnės sąlygos, kad šeimos būtų stiprios ir kūrybingos bendruomenės. Iškilus problemoms, valstybės institucijos turėtų ne bandyti perimti kurią nors šeimos funkciją, bet padėti šeimoms stiprėti, idant jos būtų vis savarankiškesnės.

Tautų, o ne biurokratų Europa

Popiežius Pranciškus teigia: „Europa yra tautų šeima, tautų, kurios gali vėl pradėti jaustis artimos ES institucijoms, jei jos supras, kaip galima protingai sujungti vienybės idealą su skirtumų įvairove, gerbiant kiekvienos tautos tradicijas. Prisimenant ir gerbiant kiekvienos iš jų šaknis ir istoriją, išsivaduojant iš manipuliacijų ir fobijų.“ Labai svarbu aiškiai išsakyti mintį, kad Europos tautų unikalumas nėra kliūtis vieningai ES, bet veikiau pastarosios gyvybingumo sąlyga.

Dera įsiklausyti į vis garsėjančius pasipiktinimus, kad ES stumiama ta kryptimi, kuri patogiausia eurobiurokratams, ir jų komforto nedera painioti su bendruoju Europos gėriu. Neatmetu galimybės, kad kada nors gali susiformuoti Jungtinių Europos Valstybių konfederacija ar net federacija, tačiau dabartinėje situacijoje skubinti šį procesą būtų klaidinga. Galime diskutuoti apie glaudesnę veikimą vienoje ar keliose srityse, tačiau svarbu neniveliuoti Europos tautų unikalumo, bet leisti jam kuo labiau išsiskleisti. Kitas dalykas – mes neišvengiamai turėsime aiškiai apibrėžti savąją tapatybę per skirtumą su musulmonišku pasauliu, taip pat Kinija, kurios įtaka pasaulyje akivaizdžiai auga.

Dabartinė Europa yra supainiojusi empatiją su savinieka. Europos tautų istorijoje būta visko, taip pat ir skaudžių klaidų, smurto, net genocidų. Turime išmokyti istorijos pamokas, kaip lengvai galima pasiduoti naikinimo isterijai, kaip pavojinga įsijausti į teisuolių bei pasaulio šeimininkų vaidmenį. Tačiau didelė klaida pradėti gėdytis savosios tapatybės, to nuostabaus paveldo, į kurį esame įaugę, to aistringų kūrybiškumo, kurio mums visais laikais pavydėjo kitų kultūrų atstovai. Pasaulis nėra vien Europa, bet be Europos pasaulis būtų kur kas nykesnis ir vargingesnis.

Statyti tiltus, o ne barikadas

Šiandien krikščionims politikams svarbu ne tik artikuliuoti savo misiją, aiškiai išsakyti tai, kokie pokyčiai reikalingi Europoje, bet ir liudyti autentiško dialogo svarbą. Vėl dera pacituoti popiežių Pranciškų: „Šiandien visa Europa, nuo Atlanto iki Uralo, nuo Šiaurės ašigalio iki Viduržemio jūros, negali praleisti progos būti dialogo vieta. Reikalingas nuoširdus ir konstruktyvus dialogas, kuriame visi dalyvautų lygiomis teisėmis. Šiandien matome krikščionių ir musulmonų dialogo poreikį. Dialogo reikia visose sferose. Ypač reikia įveikti vis dar gajų laicistinį požiūrį, kuris nesuvokia pozityvaus religijų indėlio į visuomenės gyvenimą, reikalaudamas jas uždaryti vien privačių įsitikinimų ir jausmų sferoje. Dialogo skatinimas – tai viena svarbiausių politikos už-

duočių, ypač šiandien, kai daug kur matome, kad dialogo balsą nustelbia tik reikalavimai ir nesidomėjimas bendru gėriu. Čia palankią sau dirvą suranda ekstremistiniai ir populistiniai judėjimai, kurių skelbiamos žinios esmė – vien protestas, be jokio konstruktyvaus politinio projekto. Krikščionys yra pašaukti prisidėti prie politinio dialogo, turi padėti susigrąžinti orumą politikai, suvokiamai kaip tarnavimas bendrajam gėriui, o ne valdžios savinimasis.“

Svarbu kovoti ne tik už pokyčius politinėje darbotvarkėje, už konkrečius politinius sprendimus, bet ir už autentiško, pagarbaus dialogo sugrąžinimą į politinį gyvenimą. Padori politika nėra vien kalbėjimas apie vertybių svarbą politikoje, bet ir gebėjimas įsiklausyti į kitą, kantrus ir drąsus tiltų statymas.

Neretai susiduriame su paradoksu: kai krikščionys akcentuoja vertybių svarbą politikoje, kalba apie pozityvų religijos, šeimos vaidmenį, dažnai tai interpretuojama kaip privilegijų reikalavimas ar priešinimasis natūraliems pokyčiams. Taip yra ir dėl to, kad dažnai krikščionys į politinį gyvenimą jungiasi reaktyviai, protestuodami prieš kurį nors netinkamą politinį sprendimą. Trūksta garsesnio krikščionių politikų balso, ginant visus žmones, nepaisant pastarųjų įsitikinimų, tautybės, seksualinės orientacijos.

Svarbu kovoti ne tik už pokyčius politinėje darbotvarkėje, už konkrečius politinius sprendimus, bet ir už autentiško, pagarbaus dialogo sugrąžinimą į politinį gyvenimą. Padori politika nėra vien kalbėjimas apie vertybių svarbą politikoje, bet ir gebėjimas įsiklausyti į kitą, kantrus ir drąsus tiltų statymas ten, kur šiandien mieliau renčiamos barikados.

Pasyvumas, nusišalinimas nuo bendrų reikalų svarstymo, užsisiklindimas vien lokaliuose problemose, nekeliant klausimo apie bendrąjį kontekstą, paliekant Europos klausimus spręsti vien eurobiurokratams, yra priesakų mylėti savo artimą ir neužkasti savo talento žemėje ignoravimas. Norėčiau, kad šis tekstas būtų priimtas ne kaip dar viena politinė programa, deklaratyvus nepasitenkinimas dabartine situacija, bet kaip kvietimas dialogui, drąsiai aiškinantis visus rūpimus klausimus, „įdarbinant“ Bažnyčios socialinį mokymą, kurio turtais mes, šių laikų krikščionys politikai, tikrai per menkai naudojames.

**Dialogo skatinimas –
tai viena svarbiausių
politikos užduočių,
ypač šiandien, kai
daug kur matome,
kad dialogo balsą nu-
stelbia reikalavimai
ir nesidomėjimas
bendruoju gėriu.**